

Asia: VN/36736/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Tarkemmat kysymykset/

Antaisivatko ehdotetut muutokset riittävät mahdollisuudet hoitaa hyvinvointialueiden rajat ylittäviä häiriötilanteita käytännössä? / Ger de föreslagna ändringarna tillräckliga möjligheter att i praktiken hantera störningssituationer som överskrider välfärdsområdenas gränser?

Ei/Nej [Perusteluihin viitataan kohdassa Muut mahdolliset huomiot]

Tukisivatko ehdotuksen mukaiset yhteistyöaluetasoiset ja kansalliset järjestelyt hyvinvointialueiden valmiutta ja varautumista? / Stöder de föreslagna arrangemangen på samarbetsområdesnivå och nationell nivå välfärdsområdenas beredskap och förberedelser?

Kyllä/Ja

Olisivatko ehdotetut normaaliolojen häiriötilanteiden hoitamista koskevat toimintamallit toimivia myös poikkeusoloissa? / Är de föreslagna verksamhetsmodellerna för hantering av störningssituationer under normala förhållanden fungerande också under undantagsförhållanden?

Ei/Nej [Eivät sellaisenaan vielä riittäviä]

Muut mahdolliset huomiot hallituksen esityksestä / Övriga eventuella kommentarer om regeringspropositionen

KT toteaa, että esitys on sinällään lähtökohdiltaan kannatettava pyrkiessään vahvistamaan valmiutta, varautumista ja häiriötilanteiden hoitamista normaalioloissa ja poikkeusoloissa. Esitys vaati kuitenkin jatkovalmistelua, jotta esityksellä saavutetaan sille asetetut tavoitteet. KT esittää tältä osin muutaman yksittäisen huomion.

Esityksen 50 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksessa sovittavista asioista kuten esimerkiksi ehdotuksessa mainitun tahon oikeudesta johtaa yhteistyöalueeseen kuuluvan yhden tai useamman hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteen hoitamiseen liittyvää toimintaa sekä kohdentaa voimavaroja yhteistyöalueen hyvinvointialueiden välillä sekä periaatteista, joilla yhteistyöalueen hyvinvointialueiden sosiaali- ja

terveydenhuollon voimavaroja voidaan käyttää toisella yhteistyöalueella. Perustelujen mukaan tämä tarkoittaa esimerkiksi, miten toimitaan tilanteissa, joissa tarvitaan henkilöstöä yli yhteistyöalueiden.

KT pitää kannatettavina säännöksessä tarkoitettuja yhteistyösopimuksia, mutta toteaa että mahdolliset henkilöstösiirrot tuskin ovat henkilöstön vapaaehtoista siirtymistä lukuun ottamatta mahdollisia pelkästään yhteistyösopimusten perusteella. Jatkovalmistelussa tulisivat arvioida lainsäädäntöä ja mahdollisia oikeudellisia mekanismeja tilapäisten henkilöstösiirtojen toteuttamiseksi silloin, kun se on aivan välttämätöntä. Tämä on välttämätöntä, jotta ehdotuksella todella turvattaisiin vakavammassa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa mahdollisuus johtaa tai koordinoida hyvinvointialueen voimavaroja yli hyvinvointialuerajojen. Lisäksi on syytä selkiyttää kustannusten korvaamista koskevia säännöksiä. Mitä tulee säännösehdotuksessa mainittuun sopimiseen oikeudesta johtaa häiriötilanteen hoitamiseen liittyvää toimintaa sekä kohdentaa voimavaroja, kohdan sisältöä olisi syytä avata vähintään perusteluissa, vaikka asia ja yksityiskohdat viime kädessä perustuvat solmittuun yhteistyösopimukseen.

Esityksen mukaan sääntely olisi tarkoitettu sovellettavaksi sekä normaaliolojen häiriötilanteissa että poikkeusoloissa. Poikkeusolot kuten myös normaaliolojen häiriötilanteet voivat koskea hyvin erilaisia tilanteita. Sinällään esityksen ehdotukset jatkovalmistelun jälkeen tarjoavat pohjaa myös häiriötilanteiden hoitamiseen poikkeusoloissa, mutta nyt esitetty sääntely ei luonnollisesti sellaisenaan vielä riitä sotesektorilla ottaen huomioon esimerkiksi Covid-19-pandemian vaatimat toimet ja valmiuslain soveltamisasetusten käyttötarve (mahdollisuus poiketa työaika ja vuosilomamääräyksistä jne.).

Lakiehdotuksessa ehdotetaan kokonaan uuden viranomaisen perustamista (sosiaali- ja terveydenhuollon johtoryhmän perustaminen 50 b §). Lisäksi säädetään hallintosäännössä määrätyn viranhaltijan toimivaltuuksista (50 a § 2 mom.).

KT tuo esiin, että normaaliolojen häiriötilanne voi olla käytännössä myös sosiaali- ja terveydenhuoltoon kohdistuva työtaistelutoimenpide. Myös STM on vuonna 2022 ohjauskirjeissään VN/7780/2022 kunnille ja sairaanhoitopiireille lakkoon varautumisesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden turvaamisesta viitannut silloiseen terveydenhuoltolain 38 §:n ja 42 a §:n valmiuteen ja varautumiseen liittyvistä tehtävistä.

KT on keväällä 2024 valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevasta muistiosta sekä valmiuslain yleisistä kehittämistarpeiden lausunnon yhteydessä tuonut esiin että normaaliolojen häiriötilanteen käsitettä tulisi täsmentää.

KT pitää nyt tärkeänä, että jatkovalmistelussa selvennettäisiin tässä yhteydessä sitä, onko ehdotetulla sosiaali- ja terveydenhuollon johtoryhmällä jokin rooli tilanteessa, jossa häiriötilanteen aiheuttaa työtaistelutoimenpide. Muilta osin KT kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen mitä

oikeuskansleri Pöysti toteaa sosiaali- ja terveydenhuollon johtoryhmästä ja tuo lisäksi esiin, että sekä poikkeustilanteissa että normaaliolojen häiriötilanteissa tulisi olla selvää, millä taholla on kulloinkin ja kussakin asiassa toimivalta ja mihin toimivaltaisen tahon toimivaltuudet riittävät huomioiden myös muu samaan aikaan toimijaa velvoittava lainsäädäntö.

Lopuksi KT tuo esiin huoleensa ja tarpeen erilaisen valmius- ja varautumislainsäädännön valmistelun koordinointiin sen varmistamiseksi, että merkittäviä kysymyksenasetteluja ei jää isossa asiajoukossa vaille tarvitsemaansa huomiota.

Hyvinvointialueiden varautumisvelvoitteista on säädöksiä useissa eri laeissa. Varautumisvelvoitteen täyttäminen ja täytyminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että hyvinvointialueella olisi tosiasiallisia mahdollisuuksia toimia suunnitelmiensa mukaisesti häiriötilanteissa. Hallinnolliset tai esimerkiksi työoikeudelliset lainsäädännön reunaehdot voivat estää suunnitelmien täysimittaisen toimeenpanon häiriötilannehetkellä. Myös normaaliolojen häiriötilanteissa työnantajan tosiasialliset toimivaltuudet ja toimintamahdollisuudet lakisääteisten tehtävien hoitamisen turvaamiseksi voivat olla puutteelliset. Tätä kokonaisuutta tulisi tarkastella myös jatkovalmistelussa.

Tammensalo Carita
Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT